

Gál Csaba ny. mk. ezredes:

KATONAI ÉS HADITECHNIKAI HÍREK, INFORMÁCIÓK A NAGYVILÁGBÓL

NAGY-BRITANNIA F-35 TÍPUSÚ REPÜLŐGÉPEINEK ELSŐ HARCIBEVETÉSE

Június végén Penny Mordaunt brit védelmi miniszter bejelentette, hogy megtörtént a brit Királyi Légierő legkorszerűbb repülőgépeinek első harci bevetése.¹ Még május elején a 617. repülőszázad állományából hat F-35 Lightning II típusú lopakodó repülőgép települt át az Akrotiri (Ciprus) brit légibázisra, ahonnan hat héten keresztül gyakorlórepüléseket hajtottak végre. Június 16-án kapták az első parancsot a harci bevetésre, majd összesen 16 bevetésben vettek részt Szíria és Irak légterében azzal a feladattal, hogy fegyveres védelmet biztosítsanak az Iszlám Állam erőit felderítő Typhoon vadászipülőgépeknek. Szükség esetén támadhattak volna földi célpontokat is, de az általuk hordozott Paveway IV típusú lézervezérlésű bombákból egyet sem használtak fel. A Királyi Légierő állományában jelenleg 17 darab rövid nekifutással felszálló és függőlegesen leszállni képes F-35B változatú – alapvetően a Harrierek leváltására vásárolt – repülőgép van, az első 48 ilyen gép beszerzési költsége 9,1 milliárd font. A Védelmi Minisztérium összesen 138 F-35 típusú repülőgép beszerzését tervezi, de egyelőre nincs döntés arról, hogy a fennmaradó 90 repülőgép milyen változatú lesz.²

BRIT LÉGI SZÁLLÍTÁSÚ ERŐK „ELFOGLALTÁK” A HORVÁTORSZÁGI UDBINA REPÜLŐTERET

A „Swift Response 2019” gyakorlatot június 13–25. között hajtották végre Bulgária, Horvátország, Németország és Románia területén több mint 20 NATO-ország részvételével. A gyakorlat célja az volt, hogy a Szövetség demonstrálja: orosz agresszió esetén képes jelentős erőket nagyon rövid időn belül átcsoportosítani Kelet-Európába.³ Nagy-Britannia részéről a 16. Légi Szállítású Rohamdandár is részt vett a gyakorlaton, melynek egyik mozzanataként a dandár egy alegysége – francia légideszantosokkal együtt, összesen több mint 600 fő – szimulált támadást hajtottak végre a horvátországi Udbina repülőter

¹ Dominic Nicholls: Britain's new F35 stealth jets used on operations for the first time. 29. 06. 2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/06/24/britains-new-f35-stealth-jets-used-operations-first-time/> (Letöltés időpontja: 2019. 06. 29.)

² F-35A – hagyományosan fel- és leszálló; F-35B – rövid nekifutással felszálló és függőlegesen leszálló (kisebb repülőteréről is alkalmazható); F-35C – repülőgép-hordozóra kifejlesztett változat. F-35 Lightning II: F-35 variants – Three Variants, Common Capability. <https://www.f35.com/about/variants> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 15.)

³ US-led multinational airborne exercise Swift Response set to begin. 12. 06. 2019. <https://www.airforce-technology.com/news/exercise-swift-response-begin/> (Letöltés időpontja: 2019. 06. 29.)

ellen.⁴ Az ugrásokat C–130 Hercules és C–160 Transall típusú repülőgépekről végezték. Az ejtőernyősöket további mintegy 2500 fős erő követte. Egy részük C–47 Chinook típusú szállítóhelikopterekkel érkezett – köztük a rohamdandár állományába tartozó gurka harcosok –, mások szárazföldön, és hosszú menet végrehajtása után vettek részt a repülőtér elfoglalásában. A szövetséges erők ezt követően gyakorolták a repülőtér védelmét, melyet páncélozott gépesített lövészerők „támadtak”. Brit részről a gyakorlat végrehajtásába tartalékosokat is bevontak.

AZ ENSZ AZT SZERETNÉ, HOGY NAGY-BRITANNIA MONDJON LE A CHAGOS-SZIGETEKRŐL

Nagy-Britannia súlyos diplomáciai vereséget szenvedett májusban, amikor az ENSZ Közgyűlésén a tagállamok döntő többsége megszavazta, hogy adja vissza Mauritiánának a vitatott hovatarozású Chagos-szigeteket. A szenegáli javaslatot 116 ország támogatta, hat ellenezte, 56 pedig tartózkodott.⁵ A szavazásra a Nemzetközi Bíróság három hónappal korábbi határozata alapján került sor, miszerint Nagy-Britanniának biztosítania kell a szigetek függetlenségét. A Közgyűlés állásfoglalásának nincs olyan kényszerítő ereje, mint a Biztonsági Tanács határozatának, ezért nem várható, hogy Nagy-Britannia eleget tesz annak. Az Indiai-óceánban fekvő szigetcsoport 1814-ben került brit fennhatóság alá. Nagy-Britannia 1965-ben 3 millió fontot fizetett az akkor még a brit Koronához tartozó Mauritiusnak a Chagos-szigetekért, amelyeket ezt követően beolvasztott a Brit Indiai-óceáni Területbe. A britek akkor hajlandóak lemondani a szigetcsoportról, ha azokra védelmi, illetve stratégiai szempontból nem lesz már szüksége. Erre azonban a közeli jövőben biztosan nem kerül sor, hiszen földrajzi helyzete az Indiai-óceánon tapasztalható erősödő kínai katonai jelenlét miatt is fokozatosan felértékeli fontosságát. A szigetcsoport – melynek legnagyobb tagja Diego Garcia⁶ – turisták által nem látogatható, mivel katonai bázisnak számít.

AUSZTRÁL VÉLEMÉNY SZERINT NAGY-BRITANNIÁNAK KATONAILAG NAGYOBB SZEREPET KELLENE VÁLLALNIA AZ ÁZSIAI–CSENDES-ÓCEÁNI TÉRSÉGBEN

Linda Reynolds ausztrál védelmi miniszter júniusi kinevezése utáni első útja Nagy-Britanniába vezetett. Július 8-án Londonban meglátogatta a Stratégiai Kutatások Nemzetközi Intézetét, ahol kifejezte óhaját, miszerint az ausztrál és a brit védelmi, biztonsági képességeket egyesíteni kellene a nagyobb hatékonyság érdekében, miközben figyelembe kell

⁴ Dominic Nicholls – Levison Wood: British airborne forces join Nato allies in show of force to Russia. 21. 06. 2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/06/21/british-airborne-forces-join-nato-allies-show-force-russia/> (Letöltés időpontja: 2019. 06. 29.)

⁵ Roland Oliphant: UN backs demand for Britain to relinquish Chagos islands. 22. 05. 2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/05/22/un-backs-demand-britain-relinquish-chagos-islands/> (Letöltés időpontja: 2019. 06. 29.)

⁶ 1965-ben a britek szerződés keretében lehetővé tették az Amerikai Egyesült Államoknak, hogy a szigetet katonai bázisként használja. Időközben az egyik legfontosabb amerikai hadászati jelentőségű katonai bázis vált belőle. Jenni Marsh: Is the United States about to lose control of its secretive Diego Garcia military base? 11. 03. 2019. <https://edition.cnn.com/2019/03/09/asia/chagos-islands-feature-intl/index.html> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 24.)

venni a saját prioritásokat. Reynolds külön kiemelte a hírszerző ügynökségek szorosabb együttműködésének fontosságát. A Dél-kínai-tenger egyes területeivel szemben támasztott kínai igényekre és a Salisburyben orosz ügynökök által idegméreggel elkövetett merényletre utalva megállapította, hogy a nemzetközi normák és törvények betartatása egyre nagyobb kihívást jelent. Ausztráliát különösen aggasztja Kína erősödő geopolitikai szerepe az ázsiai – csendes-óceáni térségben. Kína sokat költ Dél-Ázsia vasút- és úthálózatának javítására, fejleszti a mélyvízi kikötőket, hogy ellenőrzése alatt tarthassa a hajózási útvonalakat, valamint a Malakkai-, a Szunda- és a Lombok-szorosokat. Az ausztrál védelmi miniszter fontosnak tartja az öthatalmi védelmi megállapodásban részt vevő országok – Ausztrália, Malajzia, Nagy-Britannia, Szingapúr és Új-Zéland – minél hatékonyabb fellépését a katonailag erősödő Kína ellen.

A NATO KIEGÉSZÍTŐ INTÉZKEDÉSEKET FOGANATOSÍT, HA OROSZORSZÁG NEM SEMMISÍT MEG RAKÉTÁKAT

A NATO-tagországok védelmi miniszterei azt fontolgatják, hogy növelik a hadgyakorlatok számát és erősítik a hírszerző tevékenységet, ha Oroszország nem hajlandó megsemmisíteni azokat a rakétákat, amelyek megsértik az 1987-ben az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió által aláírt, a közepes és rövid hatótávolságú, nukleáris robbanófejek hordozására alkalmas rakéták felszámolását előíró INF-szerződést,⁷ jelentette ki Jens Stoltenberg NATO-főtthkár.⁸ Stoltenberg szerint Oroszországnak le kell állítania az SSC-8 NATO-kódú – orosz kódja 9M729 – rakéta fejlesztését, a meglévő példányokat pedig meg kell semmisítenie. Ha ezt nem teszik meg, akkor az ebből eredő minden következményért az oroszok lesznek a felelősek. A NATO részéről az alábbi válaszok lehetségesek: a hadgyakorlatok számának növelése, a hírszerzés és felderítés intenzitásának növelése, a lég- és rakétavédelem erősítése. A miniszterek megerősítették, hogy nem szorgalmazzák nukleáris töltetet hordozó újabb NATO-rakéták európai telepítését. Amerikai vélemény szerint az SSC-8 egy már létező, mintegy 2500 km hatótávolságú, eredetileg tengeralattjárókra kifejlesztett orosz támadó robotrepülőgép szárazföldi indítású és nukleáris robbanófej hordozására átalakított változata.⁹ Mivel az INF-szerződés az 500–5500 km hatótávolságú eszközökre vonatkozik, ezért az SSC-8 rendszeresítése a szerződés megsértését jelenti.

OROSZ HADITENGERÉSZETI KÖTELÉK A KARIB-TENGEREN

Június 24-én az *Admiral Gorskov* fregatt vezetésével orosz haditengerészeti kötelék kötött ki Havanna kikötőjében.¹⁰ A fregatt még februárban hagyta el honi kikötőjét, Szeveromorszkot, hogy megtegye első világ körüli útját. Az amerikai haditengerészet fokozott figyelemmel

⁷ Intermediate-range Nuclear Forces Treaty.

⁸ Danielle Haynes: NATO considers extra exercises, surveillance if Russia doesn't destroy missiles. 26. 06. 2019. https://www.upi.com/Top_News/World-News/2019/06/26/NATO-considers-extra-exercises-surveillance-if-Russia-doesnt-destroy-missiles/3241561582241/?sl=12 (Letöltés időpontja: 2019. 06. 29.)

⁹ SSC-8 (Novator 9M729). <https://missilethreat.csis.org/missile/ssc-8-novator-9m729/> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 22.)

¹⁰ Ed Adamecyk: U.S. Navy tracking movement of advanced Russian frigate in Cuba. 26. 06. 2019. <https://www.upi.com/Defense-News/2019/06/26/US-Navy-tracking-movement-of-advanced-Russian-frigate-in-Cuba/7091561566932/?sl=15> (Letöltés időpontja: 2019. 06. 29.)

kíséri az orosz haditengerészet egyik legkorszerűbb hajójának a tevékenységét a Karib-tengeren. Orosz hivatalos közlemény szerint a hajó „hosszú távú hajózással kapcsolatos feladatokat lát el, valamint látogatást tesz a térség egyes szigetállamainak kikötőiben”. Az amerikai fél aggodalmát fejezte ki, hogy az *Admiral Gorskov* jelenléte a térségben hatással van a venezuelai eseményekre. Az amerikai hírszerzés június 11. körül észlelte a hajókat, miután azok elhagyták a Panama-csatornát. A fregattot három hajó kíséri: az *Elbrusz* ellátóhajó, a *Kama* közepes üzemanyag-szállító és a *Nyikolaj Csiker* vontatóhajó.¹¹

OROSZORSZÁGBAN VALÓSZÍNŰLEG HELIKOPTERHORDOZÓ HAJÓT ÉPÍTENEK

Az orosz haditengerészet a Projekt 11711 keretében áprilisban megkezdte két újabb Ivan Gren-osztályú partraszállító hajó építését.¹² Az osztály első, névadó hajóját a haditengerészet 2018-ban, kétéves tengeri teszthajózás után vette át. A hajó 13 harckocsit, vagy 36 páncélozott harcjárművet, vagy 300 tengerészgyalogost szállíthat. Más feladatra egy megerősített tengerészgyalogos-századot teljes felszereléssel juttathat rendeltetési helyére. Az osztály második hajója, a *Pjotr Morgunov* jelenleg tesztelésen van, várhatóan még 2019-ben átadják a haditengerészetnek. Az osztály további két hajója – Vlagyimir Andrejev és Vaszilij Trusin – azonban már változtatott terv szerint épül. Az új változat hosszabb lesz, vízkiszorítása 6 ezerről 7–8 ezer tonnára nő, és az elődöktől eltérően nem két fedélzete, hanem csak egy lesz. Egy helikopter helyett négyet hordozhat, és a megnagyobbított fedélzetnek köszönhetően egyszerre két harci helikoptert – Ka–52K vagy Ka–29 – tudnak felszállásra előkészíteni.¹³ Tervek szerint az orosz haditengerészet a két új hajót 2025-ben kapja meg.

INDIA ÚJ PÁNCÉLTÖRŐ RAKÉTÁT TESZTEL

India Nag típusú páncéltörő rakétájának keresőfeje az indítás előtt a célt már 4 km távolságból képes észlelni és befogni, ezzel világelső lett.¹⁴ A többi hasonló, „tüzelj és felejts el” elven működő páncéltörő rakéta kezelője a célt ennél kisebb távolságból tudja csak támadni. Az amerikai Javelin és az izraeli Spike rakétáknál a cél befogási távolsága 2,5 km. A Nag azonban repülése során – az említett rakétáktól eltérően – nem a cél által kibocsátott infravörös sugárzást követi, hanem a célbefogáskor rögzített, de repülés közben változó képet. Ehhez új célkövető rendszert dolgoztak ki. A harmadik generációs rakéta

¹¹ Bill Gertz: Moscow Sends Warships to Havana in Message to US. 26. 06. 2019. <https://freebeacon.com/national-security/moscow-sends-warships-to-havana-in-message-to-us/> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 23.)

¹² Two New Russian Ivan Gren-class Warships Likely To Be Helicopter Carriers. 25. 06. 2019. https://www.defenseworld.net/news/25022/Two_New_Russian_Ivan_Gren_class_Warships_Likely_To_Be_Helicopter_Carriers#.XSQu7Gd1OUk (Letöltés időpontja: 2019. 07. 08.)

¹³ Xavier Vavasseur: Yantar Shipyard Unveils Design Of Improved Ivan Gren-Class LST. 01.07. 2019. <https://www.navalnews.com/naval-news/2019/07/yantar-shipyard-unveils-design-of-improved/> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 23.)

¹⁴ Anti-tank Missile With Longest Lock-On-Before-Launch Capability Range In The World Enters Final Testing In India. 08. 07. 2019. https://www.defenseworld.net/news/25096/Anti_tank_Missile_With_Longest_Lock_On_Before_Launch_Capability_Range_In_The_World_Enters_Final_Testing_In_India#.XSQuIwD1OUk (Letöltés időpontja: 2019. 07. 08.)

fejlesztése 2009-ben kezdődött, és eddig mintegy 47 millió dollárba került. Az eszközt gépesített lövészcsapatok és légi szállítású erők fegyverének szánják. A rakétát helikopterek is hordozhatják. Lőtéri tesztelését július elején kezdték el.

SZÍRIÁBAN PÁNCÉLOZOTT CSAPATSZÁLLÍTÓ JÁRMŰVET FEJLESZTETTEK KI

A Szabad Szír Hadsereg (FSA¹⁵) kifejlesztette és már gyártja az első, al-Fahd névre keresztelt páncélozott szállító járművét Szíria északnyugati térségében.¹⁶ A 4×4 kerékképletű jármű sebessége sík terepen 80 km/h, hossza 6 m, szélessége 1,75 m. Tíz katonát szállíthat, ebből öt fő a jármű kezelőszemélyzete. Fegyverzete egy géppuska, az éjszakai vezetést nagy felbontóképességű éjjellátó készülék és monitor segíti. Hátsó ajtaját hidraulika működteti, a jármű két oldalán összesen hét lönyílást alakítottak ki. Szélvédője golyóálló üveg, földi aknáknak és kumulatív töltetek elleni védelemként kiegészítő páncéllemezeket szereltek fel rá.

SZERBIÁBAN SZEMÉLYZET NÉLKÜLI KATONAI JÁRMŰVET FEJLESZTENEK

A Szerb Haditechnikai Intézet megkezdte a Milos névre keresztelt személyzet nélküli jármű (UGV¹⁷) tesztelését a Nikinci lőtéren.¹⁸ A Milos kifejlesztésénél figyelembe vették a szerb haderő által megfogalmazott követelményeket. A jármű tervezett feladatai: a különleges erők és a felderítőcsapatok támogatása, különösen terrorellenes műveletekben zárt térben vagy városi körülmények között. A Milos tréleren szállítható a feladat-végrehajtás helyszínére. Fegyverzete egy 7,62×54 mm-es géppuska 500 lőszerrel, melynek fogyasztását számláló kíséri figyelemmel. Az eszközön elhelyezett, a géppuskával párhuzamosított érzékelők között van egy nappali kamera 30-szoros zoommal (1000 m távolságból képes észlelni egy embert), egy hőkamera négyszeres digitális zoommal (450 m-es felismerési távolsággal) és egy lézeres távolságmérő (2000 m-es hatótávolsággal). A jármű távirányítását végző kezelője a járművön fixen elhelyezett nappali és éjszakai kamerák képei alapján navigál. A lánctalpas jármű meghajtását elektromotor biztosítja. Maximális sebessége úton 12,5 km/h, terepen 7 km/h.¹⁹

¹⁵ Free Syrian Army – 2011 augusztusában alakult Törökországban főleg a szír kormányerőktől dezertáltakból. Guide to the Syrian rebels. 13. 12. 2013. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 23.)

¹⁶ Syria Develops Its First Armoured Personnel Carrier. 08. 07. 2019. https://www.defenseworld.net/news/25097/Syria_Develops_Its_First_Armoured_Personnel_Carrier#.XSQuMGd1OUk (Letöltés időpontja: 2019. 07. 08.)

¹⁷ Unmanned ground vehicle.

¹⁸ Christopher F. Foss: Serbia advances Milos UGV development. 05. 07. 2019. <https://www.janes.com/article/89709/serbia-advances-milos-ugv-development> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 08.)

¹⁹ Besposadno vozilo, srpski robot: „Mali Miloš” namenjen vojnim i policijskim misijama (FOTO). 25. 06. 2019. <https://www.srbijadanas.com/vesti/naoruzanje/bezposadno-vozilo-srpski-robot-mali-milos-namenjen-vojnimi-policijskim-misijama-foto-2019-06-25> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 23.)

FRANCIAORSZÁG KIVONT A HADRENDBŐL EGY ATOMHAJTÁSÚ TENGERALATTJÁRÓT

A francia haditengerészet július 3-án bejelentette, hogy a hónap végéig kivonja a hadrendből az első Rubis-osztályú atomhajtású támadó tengeralattjárót.²⁰ A *Saphir* építését Cherbourg-ban 1979-ben kezdték meg, és 1984. július 6-án állt szolgálatba. A tengeralattjáró a 35 év aktív szolgálata alatt összesen közel 120 ezer órát – több mint 13 évet – töltött a víz alatt, és mintegy 1,2 millió mérföldet tett meg. A *Saphir*t a cherbourg-i kikötőben fogják szétszerelni, illetve feldarabolni. A *Saphir* a hat egységből álló hajóosztály második tagja, eredetileg felszíni hajók elleni alkalmazásra szánták. Az osztálynak az 1990-es évek elején szolgálatba lépett 5. és 6. tagja – *Amethyste* és *Perle* – azonban már megnövelt méretű, fegyverzetét és felszerelését korszerűsítették, valamint alkalmassá tették ellenséges tengeralattjárók elleni harcra. A későbbiek folyamán a Rubis-osztály első négy tagját is ennek megfelelően korszerűsítették.²¹

SVÉDORSZÁG LÉGVÉDELMI RENDSZERT TELEPÍTETT A BALTI-TENGER EGYIK SZIGETÉRE

A svéd Védelmi Minisztérium július 1-jén bejelentette, hogy a haderő új légvédelmi rakéta-rendszert telepített Gotlandra, az ország legnagyobb szigetére.²² A lépést az utóbbi időben a térségben érzékelhető növekvő feszültség váltotta ki. A szigetet elhelyezkedése kiválóan alkalmassá teszi a Balti-tenger hajózási útvonalainak és légtérének ellenőrzését lehetővé tevő eszközök telepítésére, illetve katonai erő elhelyezésére. A Krim elcsatolása, az ukrajnai konfliktus, az orosz haditengerészeti kutatótevékenység a Stockholmhoz közeli szigetvilágban és a feltételezett tengeralattjáró-jelenlét is mind szerepet játszottak a svéd döntésben. A szigetre telepített BAMSE SRSAM²³ rendszer mintegy 2100 km² területet képes ellenőrzés alatt tartani, rakétái a 15 000 m-nél alacsonyabban repülő légi célok – repülőgépek, helikopterek, pilóta nélküli repülőeszközök – ellen hatásosak.²⁴

FELHASZNÁLT IRODALOM

Adamczyk, Ed: *U.S. Navy tracking movement of advanced Russian frigate in Cuba*. 26. 06. 2019. <https://www.upi.com/Defense-News/2019/06/26/US-Navy-tracking-movement-of-advanced-Russian-frigate-in-Cuba/7091561566932/?sl=15>

Anti-tank Missile With Longest Lock-On-Before-Launch Capability Range In The World Enters Final Testing In India. 08. 07. 2019. https://www.defenseworld.net/news/25096/Anti_tank_Missile_With_Longest_Lock_On_Before_Launch_Capability_Range_In_The_World_Enters_Final_Testing_In_India#.XSQulWd1OUk

²⁰ Nicolas Fiorenza: France retires SSN. 08. 07. 2019. <https://www.janes.com/article/89752/france-retires-ssn> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 08.)

²¹ Rubis class. http://www.military-today.com/navy/rubis_class.htm (Letöltés időpontja: 2019. 07. 24.)

²² Sweden deploys new air defence missile system on Baltic island. http://www.spacewar.com/reports/Sweden_deploys_new_air_defence_missile_system_on_Baltic_island_999.html (Letöltés időpontja: 2019. 07. 08.)

²³ Bofors Advanced Missile System Evaluation – Short Range Surface-to-Air Missile – a Bofors cég korszerű rakétarendszer fejlesztési programja eredményeként készült rövid hatótávolságú légvédelmi rakéta.

²⁴ Bamse Air Defence Missile System. <https://www.army-technology.com/projects/bamse/> (Letöltés időpontja: 2019. 07. 24.)

- Bamse Air Defence Missile System. <https://www.army-technology.com/projects/bamse/>
- Besposadno vozilo, srpski robot: „Mali Miloš” namenjen vojnim i policijskim misijama (FOTO). 25. 06. 2019. <https://www.srbijadanas.com/vesti/naoruzanje/bezposadno-vozilo-srpski-robot-mali-milos-namenjen-vojnim-i-policijskim-misijama-foto-2019-06-25>
- F-35 Lightning II: F-35 variants - Three Variants, Common Capability. <https://www.f35.com/about/variants>
- Fiorenza, Nicolas: *France retires SSN*. 08. 07. 2019. <https://www.janes.com/article/89752/france-retires-ssn>
- Foss, Christopher F.: *Serbia advances Milos UGV development*. 05. 07. 2019. <https://www.janes.com/article/89709/serbia-advances-milos-ugv-development>
- Gertz, Bill: *Moscow Sends Warships to Havana in Message to US*. 26. 06. 2019. <https://freebeacon.com/national-security/moscow-sends-warships-to-havana-in-message-to-us/>
- Guide to the Syrian rebels. 13. 12. 2013. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003>
- Haynes, Danielle: *NATO considers extra exercises, surveillance if Russia doesn't destroy missiles*. 26. 06. 2019. https://www.upi.com/Top_News/World-News/2019/06/26/NATO-considers-extra-exercises-surveillance-if-Russia-doesnt-destroy-missiles/3241561582241/?sl=12
- Marsh, Jenni: *Is the United States about to lose control of its secretive Diego Garcia military base?* 11. 03. 2019. <https://edition.cnn.com/2019/03/09/asia/chagos-islands-feature-intl/index.html>
- Nicholls, Dominic: *Britain's new F35 stealth jets used on operations for the first time*. 29. 06. 2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/06/24/britains-new-f35-stealth-jets-used-operations-first-time/>
- Nicholls, Dominic – Wood, Levison: *British airborne forces join Nato allies in show of force to Russia*. 21. 06. 2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/06/21/british-airborne-forces-join-nato-allies-show-force-russia/>
- Oliphant, Roland: *UN backs demand for Britain to relinquish Chagos islands*. 22. 05. 2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/05/22/un-backs-demand-britain-relinquish-chagos-islands/>
- Rubis class. http://www.military-today.com/navy/rubis_class.htm
- SSC-8 (Novator 9M729). <https://missilethreat.csis.org/missile/ssc-8-novator-9m729/>
- Sweden deploys new air defence missile system on Baltic island. http://www.spacewar.com/reports/Sweden_deploys_new_air_defence_missile_system_on_Baltic_island_999.html
- Syria Develops Its First Armoured Personnel Carrier. 08. 07. 2019. https://www.defenseworld.net/news/25097/Syria_Develops_Its_First_Armoured_Personnel_Carrier#.XSQuMGd1OUk
- Two New Russian Ivan Gren-class Warships Likely To Be Helicopter Carriers. 25. 06. 2019. https://www.defenseworld.net/news/25022/Two_New_Russian_Ivan_Gren_class_Warships_Likely_To_Be_Helicopter_Carriers#.XSQu7Gd1OUk
- US-led multinational airborne exercise Swift Response set to begin. 12. 06. 2019. <https://www.airforce-technology.com/news/exercise-swift-response-begin/>
- Vavasseur, Xavier: *Yantar Shipyard Unveils Design Of Improved Ivan Gren-Class LST*. 01. 07. 2019. <https://www.navalnews.com/naval-news/2019/07/yantar-shipyard-unveils-design-of-improved/>